

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.56.315688>

УДК 347.73:336.2

В. О. Шимченко, здобувачка 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Економіко-правовий факультет
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: v.shymchenkoo@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НЕМОЖЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ ПОДАТКОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність теми дослідження полягає у безпосередньому впливі військових дій на економічну діяльність підприємств в Україні, що зумовлює порушення виконання податкових зобов'язань. Постановка проблеми стосується детального вивчення юридичних аспектів, які регламентують порядок визнання неможливості виконання податкових обов'язків юридичними особами в умовах воєнного стану. Завданням статті є аналіз чинних нормативних актів та практичних механізмів, які б сприяли врегулюванню даного питання, а також вивчення реальних кейсів, що демонструють проблеми, з якими стикаються платники податків. Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї теми показує, що ряд авторів вже досліджували питання неможливості виконання податкових зобов'язань під час війни, однак більшість з них зосереджені на окремих аспектах, без системного підходу до комплексного аналізу. Викладення основного матеріалу статті охоплює аналіз законодавчої бази, яка регулює порядок визнання неможливості виконання податкових обов'язків, а також її практичне застосування. Висновки статті підкреслюють важливість створення чіткої та зрозумілої правової основи для підтримки бізнесу в складних умовах, а також необхідність комплексного підходу до вирішення проблеми виконання податкових зобов'язань під час війни.

Ключові слова: юридична особа, податок, війна, воєнний стан, податкове зобов'язання, платник податків.

Постановка проблеми. Ситуація, що склалася в Україні у зв'язку з війною, суттєво вплинула на виконання податкових зобов'язань юридичними особами. У воєнний час підприємства стикаються з численними труднощами, які унеможливають їхню здатність виконувати фінансові зобов'язання перед державою. Ці труднощі виникають через руйнування інфраструктури, втрату документів та обладнання, а також через загрози для життя і здоров'я працівників. В результаті, стає актуальним вивчення юридичних аспектів, які регламентують порядок визнання неможливості виконання податкових обов'язків у контексті чинного законодавства та практики, що виникла в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання неможливості виконання податкових зобов'язань у період воєнного стану привернуло увагу багатьох дослідників. У статті А. В. Мальцевої підкреслюється, що наслідки війни кардинально ускладнюють виконання податкових обов'язків,

що, у свою чергу, потребує термінового реагування з боку держави [1]. Автор аналізує вплив бойових дій на діяльність підприємств, вказуючи на те, що втрата документів і матеріальних активів часто призводить до неможливості нарахування та сплати податків. Відзначається, що підприємства, які зазнали серйозних втрат, потребують чітких механізмів підтримки з боку держави, щоб уникнути серйозних фінансових наслідків.

У публікації В. Фоменка наголошується на процедурі підтвердження неможливості виконання платниками податків своїх обов'язків [2]. Він акцентує увагу на важливості введення спрощених механізмів для юридичних осіб, оскільки багато з них стикаються з фактичними перешкодами, що унеможливають виконання законодавчих вимог.

Наказ «Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків», визначає законодавчу базу для застосування зазначеного порядку [3].

Інші дослідження також відображають тему неможливості виконання податкових зобов'язань, розглядаючи питання з різних аспектів, таких як юридичні, економічні та соціальні чинники [4, 5]. Наприклад, публікації на ресурсах «Дебет-Кредит», «Експертус Головбух» та інших висвітлюють як практичні, так і теоретичні аспекти, що допомагають зрозуміти складну ситуацію з виконанням податкових обов'язків під час війни [6, 7].

Мета статті. Метою роботи є висвітлення актуальних питань щодо неможливості виконання юридичними особами податкових обов'язків в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Порядок, затверджений Міністерством фінансів України 29 липня 2022 року, надає чіткі рекомендації та інструкції щодо підтвердження неможливості виконання платниками податків своїх обов'язків [3]. Цей Порядок був розроблений відповідно до норм Податкового кодексу України і має на меті полегшити тягар юридичних осіб, які виявилися в умовах, що істотно ускладнюють ведення бізнесу.

По-перше, важливо зазначити, що військові дії, які ведуться на території України, призводять до значних втрат, які безпосередньо впливають на фінансову стабільність підприємств [8]. Втрата або знищення первинних документів, комп'ютерного та іншого обладнання внаслідок бойових дій чи терористичних актів є основною підставою для підтвердження неможливості виконання податкових зобов'язань. Ці обставини не лише ускладнюють ведення бухгалтерського обліку, а й можуть суттєво зашкодити подальшій діяльності підприємств, що, в свою чергу, негативно впливає на їхню здатність сплачувати податки.

По-друге, нерідко виникає ситуація, коли юридичні особи виявляються не в змозі використовувати або вивозити документи та обладнання через ведення бойових дій. Цей фактор підкреслює необхідність розробки гнучкої податкової політики, яка б дозволяла враховувати надзвичайні обставини, що виникають в умовах війни. Відмова у виконанні податкових обов'язків в таких випадках не є результатом безвідповідальності платників податків, а наслідком реальних загроз їх безпеці.

По-третє, важливим аспектом є ризики, пов'язані з безпекою працівників підприємств [3]. У разі загрози життю або здоров'ю посадових осіб, підприємства

можуть зіткнутися з ситуацією, коли виконання податкових зобов'язань стає фізично неможливим. У таких випадках, коли з'являються обмеження на переміщення документів або обладнання, юридичні особи мають право на підтвердження неможливості виконання своїх зобов'язань. Це свідчить про те, що держава має забезпечити захист своїх платників податків, особливо в критичних ситуаціях.

Додатковими підставами для неможливості виконання податкових обов'язків є відсутність посадових осіб, уповноважених на здійснення таких обов'язків, що може стати наслідком виїзду ключових фахівців за кордон або їхньої загибелі внаслідок військових дій [4]. Це підкреслює важливість розробки механізмів, які б дозволяли юридичним особам здійснювати належне виконання своїх обов'язків, навіть в умовах критичних змін у штатному розпису.

Проблеми, пов'язані з територіальною належністю підприємств до зон активних бойових дій, також створюють труднощі в виконанні податкових зобов'язань. Юридичні особи, що знаходяться в оточенні або на тимчасово окупованих територіях, не лише стикаються з ризиками безпеки, а й втрачають можливість вести нормальну господарську діяльність. Це явище є ще одним доказом необхідності адаптації податкової системи до умов воєнного часу.

До кола причин, що підтверджують неможливість виконання податкових зобов'язань, входять й інші обставини непереборної сили, які повинні документально підтверджуватися. Такі обставини, як стихійні лиха або екологічні катастрофи, можуть стати додатковими чинниками, які впливають на здатність підприємств виконувати свої зобов'язання перед державою.

Судова практика свідчить про те, що доведення наявності підстав для підтвердження неможливості виконання податкових зобов'язань стає складним завданням для багатьох платників [8]. Необхідність надати великий обсяг документів, що вимагаються контролюючими органами, ускладнює цей процес, оскільки специфіка ситуації може суттєво варіюватися від одного випадку до іншого. Наприклад, у випадку виникнення форс-мажорних обставин, які підтверджують неможливість виконання обов'язків, платник податків зобов'язаний надати висновок Торгово-промислової палати України, що доводить наявність таких обставин. Таким чином, дотримання вимог контролюючих органів і чітке оформлення необхідних документів стає критично важливим.

Крім того, ситуація ускладнюється, коли платник податків вказує на знищення або часткове знищення майна як на підставу для неможливості виконання своїх зобов'язань. У таких випадках важливо надати витяг із Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що засвідчує факт реєстрації такого випадку. На практиці платники податків часто звертаються до суду, наводячи на підтвердження своїх позицій факти реєстрації на територіях, що входять до Переліку територіальних громад, розташованих у зонах активних бойових дій чи тимчасової окупації. Однак, для успішного захисту своїх прав, недостатньо лише підтвердження факту реєстрації; необхідно також надати додаткові документи, що підтверджують обставини неможливості виконання обов'язків.

Дотримання строків подання документів є ще одним важливим аспектом у процесі підтвердження неможливості виконання податкових зобов'язань. У випадку, коли контролюючі органи вважають, що первинний пакет документів

5. Підстави неможливості виконання податкових обов'язків. М.Е.Дос. URL: <https://medoc.ua/blog/pidstavi-nemozhlivosti-vikonannja-podatkovih-obovjazkiv-nakaz-minfinu-zatverdzheno> (дата звернення: 01.11.2024).
6. Мінфін затвердив порядок визнання неможливості виконання податкових обов'язків під час війни. «Дебет-Кредит». URL: <https://news.dtkr.ua/taxation/common/78358-minfin-zatverdiv-poriadok-viznannia-nemozhlivosti-vikonannia-podatkovix-oboviazkiv-pid-cas-viini> (дата звернення: 01.11.2024).
7. Як підтвердити відсутність можливості виконувати податкові обов'язки. Експертус Головбух. URL: <https://gb.expertus.com.ua/recommendations/11879> (дата звернення: 01.11.2024).
8. Як підтвердити неможливість виконання податкових обов'язків. Think brave. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/224865_yak-pdtverdi-nemozhlivst-vikonannya-podatkovikh-obovyazkv (дата звернення: 01.11.2024).

References

1. Maltseva, A. (2021). The impossibility of the tax payer to fulfill tax obligations due to the consequences of the war. International scientific journal "Internauka". Series: "Juridical Sciences", (5(75)). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-5-995> [in Ukrainian].
2. Fomenko, V. Procedure for confirming the possibility or impossibility of a taxpayer to fulfil his obligations approved. 'Integrites. URL: <https://www.integrites.com/uk/publications/the-procedure-for-recognizing-the-impossibility-of-fulfilling-tax-obligations-during-martial-law/> [in Ukrainian].
3. Order 'On Approval of the Procedure for Confirming the Possibility or Impossibility of Fulfilling Taxpayer Obligations'. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-22#Text> [in Ukrainian].
4. Issues of impossibility of fulfillment of tax duties by legal entities in the conditions of martial law. URL: ibuhgalter.net. <https://ibuhgalter.net/ru/articles/1109> [in Ukrainian].
5. Grounds for Impossibility of Fulfilling Tax Obligations. М.Е.Дос. URL: <https://medoc.ua/blog/pidstavi-nemozhlivosti-vikonannja-podatkovih-obovjazkiv-nakaz-minfinu-zatverdzheno> [in Ukrainian].
6. The Ministry of Finance has approved the procedure for recognising the impossibility of fulfilling tax obligations during the war. 'Debit-Credit. URL: <https://news.dtkr.ua/taxation/common/78358-minfin-zatverdiv-poriadok-viznannia-nemozhlivosti-vikonannia-podatkovix-oboviazkiv-pid-cas-viini> [in Ukrainian].
7. How to confirm the absence of the ability to perform tax duties. Expertus Golovbukh. URL: <https://gb.expertus.com.ua/recommendations/11879> [in Ukrainian].
8. How to confirm the inability to fulfil tax obligations (2024, 12 January). Think brave. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/224865_yak-pdtverdi-nemozhlivst-vikonannya-podatkovikh-obovyazkv [in Ukrainian].

Стаття надійшла 12.11.2024 р.

V. O. Shymchenko, 3-rd year Student of the Bachelor's Degree Program

Odesa I. I. Mechnikov National University

the Faculty of Economics and Law

24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine

e-mail: v.shymchenkoo@gmail.com

TOPICAL ISSUES OF IMPOSSIBILITY OF FULFILMENT OF TAX OBLIGATIONS BY LEGAL ENTITIES UNDER MARTIAL LAW

Summary

The relevance of the research topic lies in the direct impact of military operations on the economic activities of enterprises in Ukraine, which leads to violations of tax obligations. In

a situation of martial law, legal entities face numerous obstacles that impede their ability to comply with legal requirements in the field of taxation. This is caused not only by the physical destruction of infrastructure, but also by legal conflicts that require urgent resolution.

The problem statement relates to a detailed study of the legal aspects regulating the procedure for recognising the inability of legal entities to fulfil their tax obligations under martial law. The purpose of the article is to analyse the current regulations and practical mechanisms that would facilitate the settlement of this issue, as well as to study real cases demonstrating the problems faced by taxpayers. The article also emphasises the need to develop new approaches in legal practice to ensure the stability of tax revenues in times of war.

An analysis of recent studies and publications on this topic shows that a number of authors have already investigated the issue of the impossibility of fulfilling tax obligations during the war, but most of them focus on certain aspects without a systematic approach to a comprehensive analysis. In particular, the works of A. Maltseva and V. Fomenko focus on the objective difficulties faced by taxpayers and the need for clear mechanisms to confirm the impossibility of fulfilling obligations. At the same time, the impact of the new legislative initiatives on the practice of fulfilling tax obligations and their effectiveness in the context of martial law remains unexplored.

The main material of the article covers the analysis of the legislative framework governing the procedure for recognising the impossibility of fulfilling tax obligations, as well as its practical application. Examples from court practice demonstrating how companies try to exercise their rights in the context of military operations are considered, and recommendations for improving the legislation are offered. The conclusions of the article emphasise the importance of creating a clear and understandable legal framework to support businesses in difficult conditions, as well as the need for a comprehensive approach to addressing the issue of fulfilment of tax obligations during the war.

Keywords: legal entity, tax, war martial, law, tax liability, taxpayer.